

sak Sv. Sбора „de Propaganda Fide“ / 1893.
https://archive.org/details/rimski_ritual_obrednik_1893-papa_pavao_v

Spomenut je i suvremeni ritual iz 1929. pa evo podataka i o njemu:

4. Rimski obrednik izdan po naredbi pape Pavla V. i pregledan brižljivošću drugih papa a oblašću svetoga g. n. pape Pija XI. udešen prema Zborniku kanonskoga prava. Po tipskom izdanju rimskom, Zagreb 1929.

https://archive.org/details/rimski_obrednik_iz_1929/mode/2up

Možda nije na odmet spomenuti i latinski izvornik:

5. RITVALE / ROMANVM / PAVLI V. PONT. MAX. / IVSSV EDITVM / ROMÆ / Ex Typographia Reuerendæ Cameræ

Apostolicæ. / M.DC.XIV. // Rituale romanum. Editio princeps (1614). Edizione anastatica, Introduzione e Appendice a cura di Manlio Sodi - Juan Javier Flores Arcas, Libreria Editrice Vaticana, 2004.

Nakon prvotiska objavljeno je mnogo izdanja sa sitnijim promjenama te nekoliko izdanja sa znatnijim promjenama: 1752. (Benedikt XIV.), 1872. (Pio IX.), 1884. (Leon XIII.), 1913. (Pio X.), 1925. (Pio XI.) i, posljeditnje prije II. vatikanskog koncila, 1952. (Pio XII.).

Petar Bašić

basicp11@gmail.com

<https://doi.org/10.22210/jezik.2025.72.19>

OD POSTELJE DO KREVETA

Gordana Laco i Sanja Vulić: Od postelje do kreveta, Jezik hrvatske književnosti 19. stoljeća, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2023.

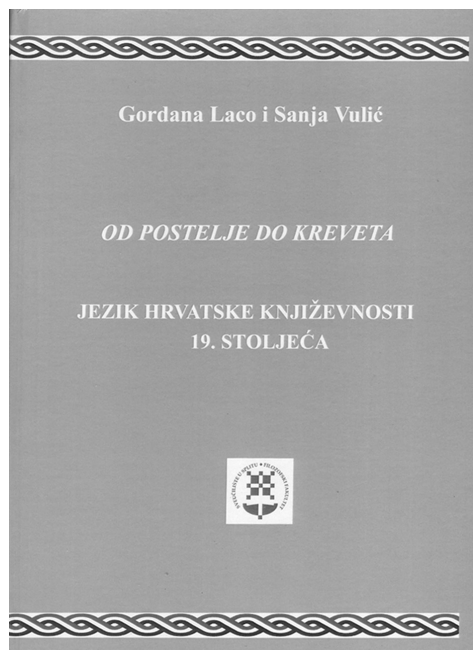
Zbog različitih pristupa hrvatskomu književnomu jeziku u pojedinim dicionima 19. stoljeća, to je stoljeće trajno zanimljivo hrvatskim jezikoslovcima s različitih gledišta. Među brojnim znanstvenim monografijama koje se odnose na to razdoblje navest ću ovdje knjigu skupine autora Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće (Croatica: Zagreb, 2015.) u kojoj su Gordana Laco i Sanja Vulić objavile poglavlje Jezik hrvatskih književnih djela u 19. stoljeću u kojem su razmotrile djela četrdesetak hrvatskih pisaca. Upravo to poglavlje bilo im je polazišna točka pri pisanju jezikoslovne znanstvene monografije Od postelje do kreveta, Jezik hrvatske književno-

sti 19. stoljeća. Nastavak njihova sustavnoga istraživanja jezika hrvatske književnosti u 19. stoljeću rezultirao je ovom knjigom u kojoj su razmotrile odabrana djela više od stotine hrvatskih pisaca. Dakako, u hrvatskoj znanstvenoj literaturi postoje vrijedna djela o književnom jeziku 19. stoljeća i o pojedinim književnicima toga doba, ali ne o većem broju pisaca ili usporednom prikazu na jednom mjestu. Prema tomu, može se reći da smo ovom knjigom dobili prvu znanstvenu monografiju o jeziku hrvatskih književnih djela 19. stoljeća u cjelini. Valja istaknuti, kako i autorice izrijeком upozoravaju, da je riječ o izvornim književnim djelima koja su objavljena u 19. stoljeću, za života pisaca, a „ne o kasnijim raznoraznim izdanjima tijekom 20. stoljeća koja su izmjenjivana i prilagođavana pravopisnim i gramatičkim normama te leksikološkim i inim jezikoslovnim pogledima i potrebama 20. stoljeća“. Brojnost razmotrenih djela i donesenih primjera u ovoj knjizi pruža po-

uzdan, znanstveno opisan i prikazan, širok pregled hrvatskoga književnoga jezika 19. stoljeća. Valja se podsjetiti da je to razdoblje obilježeno ubrzanom, svjesnom standardizacijom i preporodnim nastojanjima, ali i izloženo snažnim političkim utjecajima koji su se odrazili na hrvatsku normu i normiranje sve do novijega doba.

Metodološki pristup istraženju gradi jasan je i dosljedan: književna su djela istražena i raščlanjena na slovopisnoj, pravopisnoj, glasovnoj, obličnoj, rječotvornoj, rečeničnoj i leksičkoj razini; na svakoj su razini primjeri razmotreni u odnosu prema svojedobnoj književnojezičnoj normi i normativnim gledištima, a po nekim značajkama i u odnosu prema hrvatskoj jezičnoj baštini. Pozornost su autorice usmjerile na tipične značajke koje se nalaze u većine pisaca ili u pisaca određenih književnojezičnih opredjeljenja, ali opažaju i donose i neke osobitosti ili odstupanja u jeziku pojedinih pisaca. Sadržaj je monografije pregledno razdijeljen na poglavlja, prema navedenim razinama, te na potpoglavlja i odjeljke prema pojedinim istaknutijim normativnim pitanjima.

U uvodnom poglavlju autorice se osvrću na hrvatsku književnost i kulturu te na hrvatski jezik u 19. stoljeću u ozračju tadanjih društveno-političkih prilika. U tom su osvrtu obuhvatile sav hrvatski etnički prostor, odnosno krajeve gdje su Hrvati živjeli i književno djelovali, uključujući i krajnje rubove hrvatskoga kulturnoga prostora (npr. Bačka, zapadna Ugarska, Međimurje, Istra, Boka kotorska), kojih veći dio nije unutar granica današnje države Hrvatske. Razvidno je da su u 19. stoljeću književnici s raznih hrvatskih strana nastavljali tradiciju međupokrajinskoga hrvatskoga prožimanja, razvijajući jedinstvenu hrvatsku kulturu i hrvatski književni jezik. Ta se opažanja i tvrdnje potkrjepljuju i potvrđuju u ovoj knjizi u daljnjem razmatranju na svim razinama i mnogobrojnim

primjerima. K tomu valja pripomenuti da su pomno razmotrena i hrvatska književna djela prvih desetljeća 19. stoljeća, do preporoda, što je u dosadašnjoj literaturi nedovoljno istraženo.

U poglavlju o slovopisu prikazuju se slovopisne dopreporodne razlike među kajkavskim, slavonskim i dalmatinskim slovopisima te tijekom prihvatanja Gajevih slovopisnih rješenja i jedinstveni hrvatski slovopis od sredine do kraja 19. st. s tek pojedinačnim kolebanjima i odstupanja (npr. dvoglasnik *ie/ě*, dvoslovi *dj/gj* i *tj/ć* i dr.). Na pravopisnoj razini opširnije je razmotren morfonološki i fonološki način pisanja u pretpreporodnom razdoblju i od preporoda do kraja 19. st. te druge značajne pojedinosti (npr. pisanje glasa *h*, sastavljeno i rastavljeno pisanje i dr.). U poglavlju o glasovima zanimljiva su odstupanja od glasovnih promjena, npr. jotacije i sibilizacije koje u tadanjim gramatikama nisu bile strogo propisane kao u suvremenoj normi. Poglavlje *Oblici* razdijeljeno je na

potpoglavlja Imenice, Pridjevi, Brojevi i Glagoli, a jednako su razmotrena književna djela pisaca iz svih hrvatskih krajeva od samoga početka do kraja 19. st. Primjeri rječotvorja jasno pokazuju povezanost s tradicijom, ali i znatnu inovativnost. Na rečeničnoj razini također se opažaju značajke sukladne hrvatskoj tradiciji, kao i normi 19. st. Poglavlje Leksik i semantika jasno pokazuju nasljeđe hrvatske književnojezične baštine te se opaža kako su mnoge hrvatske riječi, koje se u suvremenim književnim djelima smatraju stilemima, u 19. st. još u stilski neutralnoj uporabi. To se razmatranje dotiče i samoga naslova monografije, *Od postelje do kreveta*, kojim su autorice htjele upozoriti na nepotrebno smještanje hrvatskih riječi u područje stilski obilježenoga leksika i na nepotrebno davanje prednosti posuđenicama i usvojenicama iz tuđih jezika.

Primjeri iz književnih djela u monografiji su navedeni kronološkim redom godina izdanja, uz odgovarajuće slovopisne, pravopisne i jezične osobitosti što je iziskivalo puno pomnje i truda autorica. Plod je toga rada što su nam pružile pregledan i zanimljiv tijek hrvatske književnojezične prakse 19. stoljeća, vrlo prikladan i za suvremena jezikoslovna razmatranja i za buduća istraživanja. Pri budućim istraživanjima mijena u hrvatskom književnojezičnom razvitku, kao i pri istraživanju hrvatskoga jezika u 19. stoljeću ova će monografija nedvojbeno biti nezaobilazna literatura.

Helena Dragić

hdragic@ffst.hr

<https://doi.org/10.22210/jezik.2025.72.20>

RIJEČI U VRTIĆU

Znanstvena monografija *Riječi u vrtiću*, objavljena 2024. u izdanju HSN i Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, Jelene Vignjević, profesorice na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, knjiga je koja će vas, prije svega, privući svojom naslovnom stranicom na kojoj kuća sastavljena od raznobojnih riječi zapisanih različitim *fontovima* pomalo sugerira središnju temu, što se onda u podnaslovu knjige nazvanom *Jezična komunikacija u odgojiteljskoj praksi* u potpunosti i očituje. Naime, riječ je o knjizi koja je podijeljena na pet većih poglavlja: Temeljne odlike jezične komunikacije u odgojiteljskoj profesiji, Odgojiteljeva jezična komunikacija s djecom, Odgojiteljeva jezična komunikacija s roditeljima, Odgojiteljeva jezična komunikacija u suradnji s drugim djelatnicima dječjega

vrtića i Odgojiteljeva jezična komunikacija u profesionalnom usavršavanju i istraživanju prakse. U prvome i najopsežnijem poglavlju autorica iznosi teorijski okvir na koji se oslanja i u ostalim poglavljima, definirajući temeljni pojam cijeloga sadržaja knjige, a to je komunikacija, s osobitim obzirom na definiranje svih gledišta pojma komunikacijska kompetencija te što taj pojam podrazumijeva za zvanje odgojitelja. Nadalje, autorica se bavi dijaloškim i etičkim, kao i retoričkim sastavnicama odgojiteljeve komunikacije navodeći pri tome sve odlike dobrog govora, poput govornih izražajnih sredstava, mimike, gesta, ali i stvarnoga konteksta. U tom se poglavlju navode i konkretni koraci u pripremi, izradi i izricanju govora, kao i u stvaranju teksta: od smišljanja, raspoređivanja, ukrašavanja riječima, pohranjivanja u pamćenju do vjerovanja u ono što se govori te njegove konkretne izvedbe. Gotovo svako